

בימים אלה, שבהם הסטודנטים הישראלים מסיימים את בחינות סוף השנה האקדמית, הסטודנטים הפלסטינים בשטחים הכבושים לא יודעים אם שנת הלימודים הבאה במוסדות שלהם תיפתח, ואם המרצים שלהם ימשיכו ללמד. עשרות מרצים בעלי אזרחות אירופית ואמריקאית מגורשים בימים אלה. כמחצית מהמרצים הזרים המלמדים באוניברסיטאות הפלסטיניות קיבלו החל בנובמבר האחרון הודעות, שבהן נאמר כי בקשתם להארכת האשרה נענית בסירוב, משום שהם "שוהים באזור למעלה מחמש שנים."

בנוסף, בני זוג זרים של מרצים מתבקשים לחתום על הצהרה שלפיה אין בכוונתם לעבוד. כדי להבטיח שיעמדו בהבטחתם הם נדרשים לשלם ערבות בסכומים שבין 20 ל-80 אלף שקלים, שתמומש אם יוכח שעבדו למרות האיסור. ואין מדובר באוניברסיטאות בעזה, שם הן המרצים והן הסטודנטים נתונים במצור ואינם יכולים לצאת כלל, ואילו מרצים זרים אינם מורשים להיכנס – אלא בגדה המערבית.

השנה זכיתי ללמד באוניברסיטה העברית סטודנטים פלסטינים וישראלים, כמו גם סטודנטים מפרו, קניה, קפריסין, קנדה ויוון. בשנת הלימודים האקדמית, כמו בכל השנים, התקיימו באוניברסיטה כנסים בינלאומיים בהשתתפות חוקרים מחו"ל. לעומת זאת, עשרות סטודנטים ומרצים מחו"ל, הרוצים ללמוד וללמד באוניברסיטאות הפלסטיניות – נעצרים בגבול ומגורשים.

לאורה ויק ובן זוגה, פרופ' רוג'ר היקוק, הם בין אלה שנאלצו לעזוב אחרי 35 שנים של הוראה ומחקר באוניברסיטת ביר זית, מכיוון שהאשרות שלהם לא הוארכו. ויק היא חוקרת המתמחה ברפואת תינוקות, והיקוק הוא פרופסור להיסטוריה של אירופה, אחד המייסדים של המרכז ללימודים בינלאומיים באוניברסיטת ביר זית. במכתב פומבי שהפיץ ברשתות האקדמיות הבינלאומיות תיאר היקוק כיצד נהפכו הוא ואשתו ל"בלתי חוקיים". זה היה כאשר שבו מביקור מולדת בארצות הברית. בשדה התעופה הם קיבלו אשרת תייר לשבועיים, ונאמר להם כי עליהם להאריכה אצל שלטונות הצבא. התיאור של ניסיונותיהם הקפקאיים להיכנס למחנה הצבאי בבית אל על מנת להאריך את האשרה, של הטלפונים והפקסים שלא נענו במשך חודשים, מעציב ומיאש.

נוכחות של חוקרים בינלאומיים באוניברסיטה לאורך זמן מהווה קריטריון בינלאומי בדירוג אקדמי של מוסדות להשכלה גבוהה. ללא נוכחות כזאת האוניברסיטה סובלת ממה שמכונה "גטואיזציה של ידע". זאת ועוד, חלק ניכר מהמרצים המגורשים בימים אלה הם פלסטינים שלמדו בארה"ב או באירופה, חלקם נולדו בשטחים הכבושים ויצאו ללמוד בחו"ל. בעוד שישראל עושה מאמצים רבים ומשקיעה מיליונים ב"השבת אקדמאים" ישראלים המלמדים בחו"ל, היא מקשה מאוד על כניסתם של המרצים הפלסטינים שלמדו ולימדו בחו"ל ומאפשרת להם ללמד באוניברסיטאות הפלסטיניות חמש שנים לכל היותר. הגירוש של מרצים פלסטינים, המונע מהם לקבל קביעות ולפתח קריירה אקדמית בשטחים, יגרום, כמובן, להרס אטי של האוניברסיטאות הפלסטיניות.

באוניברסיטת ביר זית כל הסטודנטים נדרשים ללמוד פילוסופיה והיסטוריה של אירופה. זאת גם האוניברסיטה הראשונה במזרח התיכון שהקימה תוכנית ללימודי נשים. אלא שלסטודנטים ולסטודנטיות – המהוות למעלה ממחצית ממספר הסטודנטים הכללי – כמעט אין אפשרות לצאת ללמוד בחו"ל והמרצים המלמדים אנגלית, היסטוריה אירופית או אמריקאית, לימודי תרבות וספרות זרה, מגורשים. באינתיפאדה הראשונה סגר הצבא

הישראלי את האוניברסיטאות למשך שנים, ואת בתי הספר וגני הילדים לחודשים ארוכים, ויצר את מה שנקרא "הדור האבוד". זהו הדור שהשכלה שלו נפגעה אנושות ושממנו היו יכולים לצמוח המרצים של היום.

האם ישראל רוצה לייצר עוד דורות אבודים של פלסטינים, שאינם זוכים להשכלה גבוהה ואינם נחשפים לרעיונות זרים ולידע? האם הרס ההשכלה הגבוהה בשטחים מקדם את ישראל? האם בעקבות האלימות הביורוקרטית שנוקטת ישראל יוטלו הגבלות דומות גם על הסטודנטים והאקדמאים הישראלים?

פרופ' גולן מלמדת בפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית. ספרה "תקווה בשולי הקמפוס – סטודנטים פלסטינים וישראלים בירושלים" ראה אור החודש בהוצאת רסלינג